

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön kansallisen strategian ja toimintaohjelman toteutusta ja seuranta edistävä työryhmä 2017–2021
(YM039:00/2016)

KOKOUSHÖYTÄKIRJA
20.12.2019

TYÖRYHMÄN KOKOUS 9/2019 (kokous #19)

Aika: Tiistai 17.12.2019, klo 9.00–11.00
Paikka: Kokoushuone Julkisuus, Eteläesplanadi 10–12
Läsnä: Ari Niiranen, ympäristöministeriö PJ
 Mikko Kuusinen, ympäristöministeriö VPJ
 Ilkka Heikkinen, ympäristöministeriö
 Marina von Weissenberg, ympäristöministeriö, saapui kello 9.45
 Alisa Vanttinen, ympäristöministeriö
 Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö
 Marjukka Mähönen, maa- ja metsätalousministeriö
 Timo Tanninen, Metsähallitus Luontopalvelut
 Tiina Vuoristo, Metsäteollisuus ry
 Markus Nissinen, MTK Metsälinja
 Pekka Vuorinen, Rakennustuoteteollisuus RTT ry
 Miira Riipinen, Kuntaliitto
 Jaana Lehtimäki, Suomen Akatemia
 Leif Schulman, Luonnontieteellinen keskusmuseo
 Marko Svensberg, Suomen riistakeskus
 Tiina Nieminen, LUKE
 Jukka-Pekka Jäppinen, SYKE, luontoympäristökeskus
 Inka Keränen, SYKE, biodiversiteettikeskus, vierailija
 Eija Kempainen, SYKE, biodiversiteettikeskus, vierailija, etäyhteydellä
 Ari-Pekka Auvinen, SYKE, biodiversiteettikeskus, asiantuntijasihteeri
 Marja Pylvänäinen, SYKE, biodiversiteettikeskus, sihteeri

1. Kokouksen avaus

Työryhmän puheenjohtaja Ari Niiranen (YM) avasi kokouksen kello 9.05 ja toivotti työryhmän jäsenet ja asiantuntijat tervetulleeksi.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisen kokouksen pöytäkirja (kokous #18, 23.10.2019) hyväksyttiin muutoksitta.

3. Asialistan hyväksyminen kokouksen työjärjestykseksi

Asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi, sillä muutoksella, että Marina von Weissenbergin esitys kuullaan sitten kun hän saapuu toisesta kokouksesta. Todettiin, myös että Helmi-hankkeen tilaisuus alkaa klo 12.00 ja lounas kello 11.00, eli lopetetaan kokous tasan kello 11.00.

4. Ajankohtaiset asiat

Puheenjohtaja Ari Niiranen kertoi, että ohjausryhmien ja työryhmien toimeksiannot ovat lähteneet liittyen Luonnonsuojelulainsäädännön uudistamisen ohjausryhmään ja sen työryhmiin: Luonnonsuojelulain uudistaminen, Rauhoitettujen lajien vahinkojen korvaus ja Ekologiset kompensatiot. Helmi-ohjelman ohjausryhmän ja työryhmän jäsenten nimeämispyyntö on myös lähtenyt.

Niiranen kertoi, että hän on irtisanoutunut ympäristöministeriöstä ja siirtyy Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen johtajaksi. Tämän työryhmän puheenjohtaja vaihtuu arviolta maaliskuussa 2020. Siihen saakka ja tarvittaessa puheenjohtajana toimii varapuheenjohtaja Mikko Kuusinen. Puheenjohtajaa

kiitettiin työstä tämän työryhmän puheenjohtajana ja toivottiin hyvää ja menestyksestä jatkoa. Hän toimi BD-työryhmän puheenjohtaja 1.3.2017 lähtien.

Pekka Vuorinen, Rakennusteollisuus, kertoi, että TEM koordinoi vähähiilisyyteen siirtymiseksi johtavien tiekarttojen valmistelua. Tiekartoissa on yhteiskunnallinen elinkaaret läpileikkaava tarkastelu, johon biodiversiteetti on nostettu mukaan. Tiekartat löytyvät <https://tem.fi/tiekartat>.

5. EU:n post-2020 biodiversiteettipäätelmät – ympäristöneuvos Marina von Weissenberg YM

Weissenberg esitteli lopulliset hyväksyttäväksi toimitettavat neuvoston päätelmät. Asiakirja oli lähetetty ryhmälle etukäteen 16.12.2019. Puheenjohtajuuskauden yksi tavoite oli saada ne hyväksytyksi. Ne hyväksyttäneen ympäristöneuvostossa 19.12.2019.

Päätelmillä neuvosto antaa näkemyksensä luonnon monimuotoisuuden post-2020 tavoitteista kansainvälisesti ja komissiolle, joka valmistelee uutta luonnon monimuotoisuusstrategiaa osana Green Dealia vuonna 2020. Komissio antaa ehdotuksen EU:n biodiversiteettistrategiasta sadan ensimmäisen päivän aikana.

Päätelmissä otetaan kantaa biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (CBD) alaisuudessa neuvoteltavaan post-2020 kehukseen ja keskeisiin uusiin tutkimustietoihin (IPBES- ja IPCC-raportit) koskien monimuotoisuuden tilaa, tunnistetaan toimien kiireellisyys ja luonnon monimuotoisuuden häviämisen pysäyttämisen merkitys sekä biodiversiteettitoimien toimeenpanon ja kunnianhimon edistämisen ja EU:n oman luonnon monimuotoisuusstrategian laatimisen tärkeys.

Tavoitteena oli tehdä lyhyet ja napakat strategiset päätelmät. Joitakin huomioita päätelmien sisällöstä:

- IPBES-raportin mukaan toimet eivät ole riittävät luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen.
- Green deal eli Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on julkaistu.
- Aichi-tavoitteet eivät tule kaikki toteutumaan, on nostettava kunnianhimon tasoa.
- Brasilia ja Argentiina eivät ole tyytyväisiä kokonaisvaltaiseen muutokseen (transformative change), joka on monimuotoisuuden säilymisen edellytys.
- SDG-tavoite 14 (Life below water) ja 15 (Life on land), noudattavat Aichi-tavoitteita.
- Alapöytäkirjoille huomioita: Geenivarojen saatavuus ja hyötyjen jako.
- Elinympäristöjen tila, liittyy myös ihmisoikeuskysymyksiin, puhdas luonto on ihmisoikeuskysymys mm. alkuperäiskansoille.
- Kansalliset biodiversiteettistrategiat ja toimenpideohjelmat ja niiden raportoinnit ovat keskeisiä, tulee tarkat ohjeet raportoinnille.
- Luontopohjaiset ratkaisut on mukana.
- Ympäristö- ja luonnonsuojelurikosten vastaiset toimet ovat mukana.
- Kappale 22: The Council of the EU is committed to...: Kohdat hyväksytään seuraavassa CoP-kokouksessa.

6. Luontokunnat – ympäristöpäällikkö Miira Riipinen Kuntaliitto

Ympäristöministeriön siemenrahalla tehtiin selvitys kuntien luonnonsuojelun tilanteesta: Luontoviisaat kunnat -esiselvitys 2019 (Kuntaliitto, SYKE ja YM).

Kuntien luonnonsuojelun oikeudelliset reunaehdot ovat: Kuntalaki, Maankäyttö- ja rakennuslaki, Luonnonsuojelulaki, Laki julkisista hankinnoista, Metsälaki ja Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta.

Kuntien keinoja ovat tiedon kerääminen mm. luontoselvityksillä, maankäyttö ja suunnittelu, kunnan omistamien alueiden käyttö ja hoito, suojelualueiden perustaminen, vieraslajien torjunta ja luontotietoisuuden lisääminen.

Liittyen kuntien luonnonsuojelupolitiikka Maankäyttö ja -rakennuslain uudistaminen on käynnissä ja Luonnonsuojelulain uudistus käynnistyy 2020. Koska luonnonmonimuotoisuustavoitteita ei saavuteta, on tarvetta kireämmälle ohjaukselle. Tuleeko kunnille velvoitteita. Kunnat tarvitsevat resursseja ja

tukea luonnonsuojelutyöhönsä. Saavatko kunnat Helmi-ohjelman kylkeen rahoitusohjelman, tai muita tulonsiirtoja.

Luontoviisaat kunnat -esiselvityksessä tehtiin kysely, johon 37 erikokoista kuntaa vastasi. Kysyttiin, minkälaisia toimia luonnon monimuotoisuuden hyväksi on kunnissa tehty. Eniten on torjuttu vieraslajeja, perustettu luontopolkuja, markkinoitu luontomatkailukohteita ja luontoarvoja, kunnostettu vesistöjä, tehty luontokartoituksia ja luontoselvityksiä, lisätty tietoisuutta ja toteutettu suojeluhankkeita. Kunnista 81 % kokee, että toimista on ollut hyötyä kuntatasolla.

Kysyttiin myös mitä tulevaisuudessa tehdään. Vieraslajien torjuntaa jatketaan, tietoisuutta lisätään, viheralueiden hoitokäytäntöjä uudistetaan, vesistöjä kunnostetaan, markkinoidaan luontoarvoja ja viestitään luonnon hyvinvointivaikutuksista. Kasvavan kiinnostuksen kohteita ovat lisäksi metsien hoitokäytäntöjen uudistaminen, luonnon monimuotoisuuden painotus maankäytön suunnittelussa, strategiatasolla sitoutuminen luonnon turvaamiseen, luontopohjaiset ratkaisut ja ekosysteemitilinpito.

Kunnat kaipaavat erityisesti tukea sekä rahallista tukea toimenpiteisiin luonnossa, rahoituksen hakuun, luontotiedon kokoamiseen, luontomatkailukohteiden markkinoitiin sekä maastossa suoritettavat toimien käytännön koulutukseen. Tietoa kaivataan luontopohjaisiin ratkaisuihin, ekosysteemitilinpitoon, luonnon hyvinvointivaikutuksiin, metsänhoitokäytäntöihin sekä luonnonsuojeluhankkeiden ja toimenpiteiden toteutukseen. Lisää tietoa tarvitaan erityisesti lajien ja luontotyyppien esiintymisestä, suojelutarpeista ja -ohjeista sekä muutoksista ja niiden mittaamisesta. Tuki voisi olla rahallista, asiantuntija-apua, neuvontaa ja koulutusta.

Luontoviisaat kunnat esiselvitys on luovutettu ympäristöministeriölle 30.10.2019. Verkostomallista toimintaa ollaan aloittamassa tavoitteena mm. yhteiset viestintäkanavat, koulutuksia, keskustelumahdollisuuksia, teemaseminaareja yhteisiä hankerahoituksia ja hankkeita.

Vaihtoehdot luontokuntatoiminnan toteuttamiselle ovat: 0) vaihtoehto, joka pyyhittiin jo pois, 1) luontokuntien verkosto, matalan kynnyksen toimintaa tai 2) luontokuntien verkosto, jossa mahdollisuus sitoutua luontoviisaaksi kunnaksi.

Lopuksi Miira Riipinen vielä totesi, että on olemassa jo **#ilmastokunnat** – toivottavasti tulevaisuudessa myös **#luontokunnat**.

Keskustelussa Leif Schulman, Luomus toivoi, että saataisiin talteen myös kuntien luontotieto Laji.fi-järjestelmään. Markus Nissinen MTK kannusti vapaaehtoiseen suojeluun. Tiedon taso on hyvä, haasteita on tietojen käytössä.

7. Suomen EU:n luonto- ja lintudirektiivin raportointi 2019 – tutkija Inka Keränen SYKE Jyväskylä

Inka Keränen oli projektipäällikkö EU:n luonto- ja lintudirektiivin raportointi 2019 -projektissa. Raportointi koordinoitiin kolmella työrukkasella: Luontotyyppiruukkanen, Lajiruukkanen, Linturuukkanen, joilla kaikilla oli puheenjohtaja ja sihteeri. Työssä oli mukana yhteensä noin 60 asiantuntijaa ja 11 organisaatiota sekä ohjausryhmä. Työ kesti reilun vuoden.

EU:n tavoitteena on suotuisa suojelutaso. Luontodirektiivin raportointi toteutetaan kuuden vuoden välein. Yhteensä raportoidaan 69 luontotyyppiä ja 140 lajin suojelutasosta, joka määritellään joko suotuisaksi, epäsuotuisaksi/riittämättömäksi, epäsuotuisaksi/huonoksi tai Ei tiedossa olevaksi. Lisäksi määritetään kehityssuunta.

Luontotyyppien suojelutaso määräytyy levinneisyyden, pinta-alan, rakenteen ja toiminnan sekä tulevaisuuden ennusteen perusteella. Tarkastelu tehdään luontotyyppiryhmittäin: boreaalinen 62, alpiininen 25, Itämeri 5 kpl, sekä luontotyypeittäin (69 kpl).

Lajien suojelutaso määräytyy levinneisyyden, populaatiokoon, elinympäristön sekä tulevaisuuden ennusteen perusteella. Tarkastelu tehdään eliöryhmittäin (14 kpl) sekä eliölajeittain (140 kpl).

Kokonaissuojelutaso määräytyy heikoimman mukaan.

Lintudirektiivin raportointi toteutetaan myös kuuden vuoden välein. Lintudirektiivin raportointi eroaa luontodirektiivin raportoinnista, sillä lintujen suojelustatukset tulevat yhteisesti EU:sta, eikä niitä määritetä kansallisesti. Lintulajeja raportoidaan yhteensä 289. Pesivien lajien (249), talvehtivien lajien (17) ja ohimuuttavien lajien (23) kannat raportoidaan erikseen. Tänä vuonna raportointiin jo 17 talvehtivaa lajia, kun viime raportoinnissa vain 11 lajia, mikä kertoo talvien lauhtumisesta.

Tuloksia ei ole vielä hyväksytty. 8.1.2020 viimeiset tarkistukset on oltava komissiolla, sitten saadaan hyväksyntä komissiolta. Lintudirektiivin viimeinen tarkistus tehdään tammikuun 2020 aikana. Suomen raportointi tullaan julkaisemaan ymparisto.fi-verkkosivuilla Luonto-osiossa <https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto>. Jäsenmaiden raportointien tuloksia on jo verkossa <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/state-of-nature-2020>

Keskustelu

Mikko Kuusinen YM kertoi, että oli Suomelle positiivista, kun tuloksia esiteltiin Brysselissä. Raportoinnin 2019 tulokset ovat todella tärkeitä, sillä komission ja jäsenmaiden toimenpiteet perustuvat näille tuloksille. Raportoinnissa 2031 tavoitellaan, että epäsuotuisat-luokka vähenisi määrätyn prosenttimäärän, ja vuonna 2031 ei olisi enää yhtään epäsuotuisaa laskevaa trendiä, eikä myöskään yhtään harmaata enää (Ei tiedossa -luokka), joista ei pystytä raportoimaan. Nämä tavoitteet voivat mahdollisesti olla EU:n biodiversiteettistrategian tavoitteita.

8. VN-TEAS-hanke: Suomen biodiversiteettiohjelman arviointi – kehittämispäällikkö Jukka-Pekka Jäppinen SYKE & tutkija Ari-Pekka Auvinen SYKE Oulu

Jukka-Pekka Jäppinen SYKE, kertoi, että Sipilän hallituksen aikana hyväksyttiin VN-TEAS-hanke kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman 2012–2020 toteutumisen arvioimiseksi. Hanke kilpailutettiin ja sen voitti konsortio SYKEN biodiversiteettikeskus, SYKEN politiikkakeskus ja Luke. Hankkeen tausta-aineistona käytettiin mm. 6. maaraporttia, lajien ja luontotyyppien uhanalaisuusarviointeja, ympäristöhallinnon tietojärjestelmiä, tieteellisiä julkaisuja yms. Raportti luovutetaan kesäkuussa Valtioneuvostolle.

Ari-Pekka Auvinen SYKE jatkoi kertomalla vaikutusten arvioinnista ja menetelmistä. Menetelmä käytettiin DPSIR-kehikkoa. Vaikutuksia arvioitiin siten, että tarkastellaan Suomea, mutta niin, että maailma on mukana: ”Suomi globaalissa maailmassa”. Tarvekuvauksessa on esitetty kysymyksiä, joiden vastaamiseen keskityttiin.

Tarkasteltiin muutostekijöitä (katso kalvot, jaettu työryhmälle 18.12.2019)

Tarkasteltiin paineita vs. toimenpiteet: metsätalous, maatalous, saastuminen ja ilmastonmuutos, rakentaminen/muuttava maankäyttö,

Kaikki kansallisen biodiversiteettitoimintaohjelman 105 toimenpidettä, joiden toteutumista arvioitiin jo 6. maaraporttiin, käytiin läpi ja niiden toteutumista arvioitiin useasta näkökulmasta.

Koska asia on niin laaja, eikä sitä ehditty syvällisesti käsitellä tässä kokouksessa, päätettiin, että VN-TEAS-hankkeen tulosten, suositusten ja toimenpide-ehdotusten tarkastelua jatketaan seminaarissa tällä 2020. Päätettiin, että Jäppinen kutsuu kokoon ministeriöiden biodiversiteettivastuhenkilöt valmistelevaan seminaaria.

9. SYKE-LUOMUS -yhteistyö ja työnjako – kehittämispäällikkö Jukka-Pekka Jäppinen SYKE & johtaja Leif Schulman Luomus

SYKE-LUOMUS-yhteistyön ja työnjaon selvittäminen vastaa Biodiversiteettitoimintaohjelman toimenpiteen 42 toteuttamiseen. SYKEN ja LUOMUSin johtajat Lea Kauppi ja Leif Schulman asettivat selvityshenkilöt Aino Juslénin LUOMUS ja Jukka-Pekka Jäppisen SYKE selvittämään ja kuvailemaan organisaatioiden toiminta ja resurssit teemoissa: Taksonominen perustutkimus, Näyteaineistojen tuotanto ja tallennus, biodiversiteetin seuranta sekä muita yhteistyöalueita ja kehittämistarpeita. Tarkoituksena on yhteistyön ja työnjaon selkiyttäminen, päällekkäisyyksien karsiminen ja toiminnan tehostaminen.

Toimenpide-ehdotukset, jotka kaikki eivät ole toteutettavissa SYKE-LUOMUS-päätöksin eikä resurssein.

Toimenpide 1. Kokoelmatiedot

Sovitaan SYKEN tutkijoiden ja Luomuksen kokoelmista vastaavien asiantuntijoiden kesken SYKEN hallussa olevien eliölajeja koskevien näytekokoelmien ja tietokantojen sijoittamisesta Suomen luonnontieteellisen kansalliskokoelman osaksi (ml. Lajitietokeskus).

Toimenpide 2. Lajitietojärjestelmät

Arvioidaan lajitiedon tietojärjestelmärakenne ja yhdistetään rajapintojen avulla lajitietoa sisältävät SYKEN (ja Metsähallituksen) tietojärjestelmät Lajitietokeskukseen.

Toimenpide 3. Biodiversiteetin seurantatiedot

Arvioidaan mahdollisuutta kehittää Lajitietokeskukseen SYKEN maatalousympäristöjen perhosseuran (linjalaskenta) ja yöperhosseurannan seurantatietojen (valorysäpyynti) sekä SYKEN vetämän Pölyhyöty-hankkeen seurantatietojen tallennusjärjestelmä.

Toimenpide 4. Lajien ja luontotyyppien seuranta ja EU-raportointi

SYKE ja Luomus vaikuttavat yhdessä siihen, että Suomen lajien ja luontotyyppien seurantaan sekä Suomea velvoittavaan EU:n luonnonsuojeludirektiivien toimeenpanon raportointiin saadaan nykyistä pysyvämpi ja jatkuvampi järjestelmä sekä riittävät voimavarat suhteessa em. tehtävien edellyttämään työmäärään.

Toimenpide 5. Biodiversiteetin seurantamenetelmät

SYKE ja Luomus kehittävät (yhdessä muiden tahojen kanssa) uuteen teknologiaan perustuvia luonnon monimuotoisuuden seurantamenetelmiä lisäämään toiminnan tuloksia sekä kustannustehokkuutta.

Toimenpide 6. Vapaaehtoiset eliötyöryhmät

Tarkastellaan kokonaisvaltaisesti asiantuntevien lajiharrastajien ja eliötyöryhmäverkoston toiminnan koordinoitua, toimintarahoitusta ja toiminnan jatkuvuuden turvaamista hallinnon tarvitseman lajitiedon tukena sekä Suomea sitovien sopimusvelvoitteiden kansallisen toteutuksen apuvälineenä. Samalla tulisi pohtia, myös kansainvälisten esimerkkien valossa, kuinka eliötyöryhmät voisivat palvella nykyistä monipuolisemmin luonnon monimuotoisuuden tilan tutkimusta, seurantaa ja arviointia.

Toimenpide 7. CITES-sopimuksen kansallinen toteutus

Tarkastellaan CITES-sopimuksen ja EU:n CITES-lainsäädännön kansallista toteutusta, vastuita ja rahoitusmallia kokonaisvaltaisesti hallinnonaloittain.

Keskustelu

Leif Schulman LUOMUS esitti huolensa tietopohjan hajoamisen, jossa digitaalisuus on positiivinen, mutta resurssien riittämättömyys negatiivinen puoli. Tiedot ovat edelleen hajallaan, mikä ei ole resurssitehokasta. Selvityksessä ei tullut esille räikeitä päällekkäisyyksiä SYKEN ja LUOMUSin toiminnassa. Taksonomisen perustutkimuksen keskittäminen Luomusiin todettiin hyväksi.

10. Muut asiat

29.1.2020 klo 9.00 on saamelaiset muuttuvassa ilmastossa tutkimushankkeen julkistamistilaisuus.

11. Seuraavat kokoukset

Seuraavaa kokousta ei ole sovittu, mutta se pidetään helmikuun 2020 alussa. Sihteeri ilmoittaa tulevien kokousten ajankohdat, kun ne on sovittu ympäristöministeriössä.

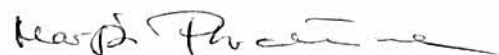
Mikäli kokousaika ei sovi, työryhmän jäseniä pyydetään järjestämään varahenkilö paikalle.

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja Ari Niiranen päätti kokouksen kello 11.05.

Puheenjohtaja

Ari Niiranen, ympäristöministeriö

Sihteeri

Marja Pylvänäinen, Suomen ympäristökeskus

Jakelu: Työryhmän puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, jäsenet, sihteerit ja pysyvät asiantuntijat.